

Novi nazivi za čovjeka vršitelja radnje tvore se sufiksom *-ač* i *-ar*, a za alat, naprave i (jednostavnije) sprave tvore se sufiksom *-lo*. Sufiksom *-ač* ne smiju se tvoriti nazivi koji znače alat, naprave i sprave.

Odmah valja reći da je to pravilo lingvistički neodrživo i da ono za nazivlje ni jedne struke ne može biti valjano ni plodno, već da izgradnji svakoga nazivlja nanosi štetu.”

Mislim da ova rasprava još jednom dokazuje koliko su terminološki problemi važni. Uzrok je mnogih nesporazuma samo u tome što isti označitelj (u ovom slučaju *naziv*) nekome znači jedno, a drugome drugo.

S a ž e t a k

Milica Mihaljević, Istraživački centar JAZU, Zagreb

UDK 801.3:001.4:808.62, stručni članak, primljen za tisak 26. svibnja 1986.

More on terms naziv and termin, nazivlje and terminologija

The author expressed the view that the foreign term *termin* and the native term *naziv* are synonymous.

O S V R T I

NEZARDIV ČELIK

Imamo li u hrvatskom književnom jeziku valjanu riječ za tuđicu „*rostfraj*” (od njem. riječi „*rostfrei*”), koja nam označuje otpornost neke kovine prema rđanju, tj. nagrizanju površine kovine kao posljedice kemijskog ili elektrokemijskog djelovanja atmosfere, vode, kemikalija, i dr.?

Zanimljivo je (a donekle i razumljivo) da tu riječ koja je dospjela u Hrvatsku iz tehnički razvijenijeg Zapada ne nalazimo u našim jednojezičnim i višejezičnim rječnicima što su tiskani potkraj prošlog i u prvoj polovici ovog stoljeća.

No sve učestalija upotreba, a kasnije i vlastita proizvodnja takvih, izvanredno otpornih vrsta čelika i u našoj zemlji zahtijevala je i vlastitu riječ za tu tuđicu pa se u našim novijim višejezičnim rječnicima za njemačku riječ „*rostfrei*”, englesku „*stainless*” odnosno francusku „*inoxydable*” većinom ne nalazi jedna riječ, nego se ona prevodi opisno, ovim riječima:

- *bez rđe*^(1, 6),
 - *koji ne rđa*^(2, 8, 9),
 - *što ne rđa*⁽⁶⁾,
 - *otporan na rđu*⁽⁷⁾,
 - *nepodložan rđi*⁽⁷⁾, ili
 - *ne rđav*⁽⁸⁾,
- a rjeđe riječju:
- *bezrđan*⁽³⁾
 - *nerđajuć*^(4, 5),
 - *nerđavan*⁽⁹⁾, ili
 - *nerđavljiv*⁽⁹⁾.

Jesu li riječi iz ovog potonjeg niza dobro napravljene?

¹Vinko i Ivan ESIH: Njemačko-hrvatski rječnik, Zagreb, 1941, str. 555; ²Langenscheidtov džepni rječnik – Englesko-hrvatskosrpski, Zagreb, 1970, str. 444; ³Langenscheidtov univerzalni rječnik – Hrvatskosrpsko-njemački/Njemačko-hrvatskosrpski, Zagreb, 1973, str. 356; ⁴Zeljko BUJAS: (Drvodeličev) Englesko-hrvatski ili srpski rječnik, Zagreb, 1978, str. 710; ⁵Rudolf FILIPOVIĆ (urednik): Englesko-hrvatski ili srpski rječnik, Zagreb, 1980, str. 1069; ⁶Marija UROIĆ: (Hurmov) Njemačko-hrvatski ili srpski rječnik,

Od svih se gotovo isključivo upotrebljava riječ „nerđajući” (pridjev načinjen od glagolskog priloga!), a ostale su riječi vrlo rijetko u upotrebi. Posljednje dvije i nisu sustavno napravljene, a riječ „neoksidan”⁽²⁾ gotovo je nepoznata tuđica novijeg datuma.

Takvo bogatstvo vlastitih izričaja i riječi (nabrojio sam ih ravno deset!), za tu tuđicu, zaista me je iznenadilo, a ponajvećma što ih (izuzmemo li onaj „nerđajući”) gotovo nitko – *ne upotrebljava!* Sve to dokazuje da ni jezikoslovcima ni stručnjacima za kovine nije bilo lako napraviti lijep i duhu hrvatskog jezika primjeren izraz za tu stranu riječ.

Zbog toga je vrijedno navesti, baš u ovom časopisu za kulturu hrvatskoga književnog jezika, jednu riječ što sam je za taj pojam ugledao (i upamtio) u tekstu što ga je prije više od tridesetak godina lektorirao pokojni Stjepan Trontl, zagrebački gimnazijski profesor, kao ondašnji lektor časopisa „Mljekarstvo” (izdaje ga i danas Udruženje mljekarskih radnika Hrvatske u Zagrebu) u čijem sam se Uredničkom odboru tada nalazio. On je izraz „nerđajući čelik” zamijenio (i uvijek zamjenjivao) izrazom „nezardiv čelik”.

Ako li se, primjerice, od glagola zadržati može napraviti pridjev „nezadrživ”, onda se od glagola zardati može također pravilno napraviti pridjev – „nezardiv”. Vjerojatno je tako zaključio i pok. profesor Trontl kao vrsni poznavalac svoga materinskog jezika.

Zanimljivo je da se ta, danas tako potrebna i često upotrebljavana riječ ne nalazi ni u kojem našem jednojezičnom ili više-

jezičnom rječniku, enciklopediji ili leksikonu! Vjerujem da bi riječ „nezardiv” (čelik) bila najbolja zamjena za tuđice „rostfraj” i „neoksidan”, pa bi zbog toga trebala zauzeti svoje mjesto u riznici riječi hrvatskoga književnog jezika.

Ivan Bach

NAPOMENA O NEZARDIVOM

Po dobrom jezičnom osjećaju naših prethodnika nismo mogli u svoj jezik primiti tuđicu *rostfrei* (*rostfraj*), nego smo za taj pojam tražili svoju riječ. I. Bach navodi zamjene pa dodaje i pridjev *nezardiv*. Da se nije našla druga dobra zamjena i da nije prevladala, dobar bi bio i pridjev *nezardiv* ili još možda bolji *nerđiv*. Pridjevi se od glagola na –*ati* rijetko tvore sufixsom –*iv* ali ih ima: *dokaziv*, *maziv*, *savladiv*, *sumnjiv*, *škakljiv*, *utjeriv*.. pa *nezardiv* nije bijela vrana, ali kako je prevladao pridjev *nerđajući*, u jednom smislu kasno Marko na Kosovo stiže. *Nerđajući* je uz to dobar pridjev, i on ima mnogo analogija jer se participi prezenta često popridjevljuju pa dosadašnje osporavanje te pojave u purističkoj literaturi slabo je opravdano i sad nema nikakva razloga da nerđajući progonimo i da namećemo *ne(za)rdiv*. Ali ne valja lektorski progoniti ni *nezardiv*. To treba ostaviti na izbor piscu. Tko upotrebljava ili želi upotrijebiti *nezardiv*, ne valja mu to onemogućavati. I pridjev *nezardiv* nastao je kao izraz jezične kulture, svojom upotrebom pobuđuje jezični osjećaj na nove izrazne mogućnosti pa je i danas odraz jezične kulture. A nje nikad ne može biti previše.

Zagreb, 1982, str. 532; ⁷Valentin PUTANEC: Francusko-hrvatski ili srpski rječnik, Zagreb, 1982, str. 505; ⁸Marijan FILIPOVIĆ: Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1983, str. 325; ⁹Bratoljub KLAIC: Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1984, str. 1176.